

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1408

Vragen van het lid **Bontenbal** (CDA) aan de Minister voor Klimaat en Energie over *integratie van de Europese elektriciteitsmarkten* (ingezonden 27 februari 2024).

Antwoord van Minister **Jetten** (Klimaat en Energie) (ontvangen 3 april 2024).

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel «Unity in power, power in unity: why the EU needs more integrated electricity markets»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Wat is uw appreciatie van de conclusie uit het artikel dat het verder integreren van de Europese elektriciteitsmarkten verschillende belangrijke voordelen oplevert, bijvoorbeeld m.b.t. de kosten van de energietransitie (stabielere en lagere prijzen), de veerkracht van het Europese energiesysteem en competitie en innovatie?

Antwoord 2

Het kabinet deelt de conclusie van het artikel dat verdere integratie van de Europese elektriciteitsmarkt de veerkracht van het energiesysteem kan versterken, en daarmee ook de concurrentiekracht en innovatiekracht van Europese bedrijven. Dit geldt ook voor de constatering dat marktintegratie kan bijdragen aan het inperken van de kosten van de Europese energietransitie.

Het kabinet is – net als de auteurs van het artikel – van mening dat een grotere en verder geïntegreerde elektriciteitsmarkt met voldoende interconnectiecapaciteit tussen EU-landen zal leiden tot minder prijsfluctuaties op de korte termijnmarkten en meer flexibiliteit in het energiesysteem. Daarbij geldt dat gezamenlijke marktregels binnen de EU bijdragen aan het eenvoudiger behalen van gezamenlijke energie- en klimaatdoelen en het beter borgen van leveringszekerheid tegen lagere kosten. Gezamenlijke regels zorgen voor een

¹ Bruegel, 14 februari 2024, «Unity in power, power in unity: why the EU needs more integrated electricity markets», (<https://www.bruegel.org/policy-brief/unity-power-power-unity-why-eu-needs-more-integrated-electricity-markets>).

gelijk speelveld en leiden tot meer vertrouwen en investeringszekerheid bij marktpartijen.

Vraag 3

Deelt u de constatering van de auteurs van het artikel dat verdere integratie van de Europese elektriciteitsmarkt niet vanzelfsprekend is en dat deze juist meer gefragmenteerd dreigt te raken?

Antwoord 3

Het vergroten van de interconnectiecapaciteit tussen landen en de harmonisatie van marktregels binnen de EU hebben in belangrijke mate bijgedragen aan de integratie en grotere efficiëntie van de Europese elektriciteitsmarkt. Niettemin deelt het kabinet de constatering in het artikel dat verdere marktintegratie geen vanzelfsprekendheid is. Tijdens het eerdere stapsgewijze integratieproces van de Europese elektriciteitsmarkt is ook gebleken dat de snelheid en richting van integratie in zeker mate wordt bepaald door de maatschappelijke en politieke discussie over de voor- en nadelen van deze integratie. Het artikel benoemt relevante elementen zoals politieke keuzes over de rol van de markt versus de overheid, herverdelingsvraagstukken en interventies door EU-lidstaten in de vorm van stimulering van hernieuwbare energie. Ook wijst het artikel op de bevoegdheid van lidstaten om hun eigen energiemix te bepalen. De integratie van elektriciteitsmarkten is dus niet enkel een technische en juridische aangelegenheid, maar ook een politiek vraagstuk.

Het kabinet herkent de constatering in het artikel dat er op dit moment binnen Europa een vraagstuk op tafel ligt over de te volgen richting in de integratie van de Europese elektriciteitsmarkt. Tijdens de energiecrisis van 2022 bleek dat de geïntegreerde Europese elektriciteitsmarkt een cruciale rol speelde bij het behouden van leveringszekerheid en het dempen van prijsstijgingen².

In de voorstellen van de recente hervorming van de Europese elektriciteitsmarkt speelde dit ook. Enerzijds bevatte deze hervorming technische wetsvoorstellen die beogen bij te dragen aan efficiënte integratie van de elektriciteitsmarkt, maar anderzijds vergrootte dit voorstel de ruimte voor overheden om in te grijpen in de uitkomsten van de elektriciteitsmarkt. Dit is een punt van aandacht, aangezien verschillende marktuitskomsten als gevolg van nationaal beleid kunnen leiden tot verstoring van het gelijke speelveld voor producenten en afnemers van elektriciteit.

Verdere integratie van de Europese elektriciteitsmarkt kan wenselijke uitkomsten opleveren vanuit het oogpunt van betaalbaarheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid van het elektriciteitssysteem. Nu de Europese elektriciteitsmarkt al grote stappen heeft gezet in integratie zullen grote wijzigingen mogelijk steeds politieker gewogen worden omdat deze sneller kunnen raken aan nationale competenties. Ook regionale verschillen binnen de EU kunnen een rol spelen in de beoordeling van wijzigingen, zie verder het antwoord op vraag 5. Anderzijds moeten we blijven werken aan technische verbeteringen, die ons bijvoorbeeld aangereikt worden door de transmissiesysteembeheerders en/of de toezichthouders.

Vraag 4

Deelt u de mening dat meer Europese samenwerking ook nodig is om de strategische onafhankelijkheid op energiegebied te vergroten?

Antwoord 4

Ja, dit onderschrijft het kabinet. De reactie vanuit de EU op de energiecrisis heeft dit laten zien. Met name de getroffen maatregelen en ingezette versterkte afstemming en samenwerking op het terrein van leveringszekerheid voor gas en elektriciteit en energiebesparing hebben aangetoond dat Europese samenwerking de strategische autonomie op energieterrein kan vergroten. Door binnen de EU samen te werken, versterken we onze

² ACER (de Europese koepelorganisatie voor energie-toezichthouders) concludeerde in haar «Final Assessment EU Wholesale Electricity Market Design» uit 2022 dat de prijsvolatiliteit voor het jaar 2021 gemiddeld zeven keer hoger zou zijn geweest in een geïsoleerd systeem ten opzichte van een geïntegreerd systeem.

weerbaarheid en onafhankelijkheid van derde landen. Dit is zeker ook voor Nederland van belang, omdat het Nederlandse energiesysteem in hoge mate verbonden is met dat van omliggende landen. Nederland is dan ook een actieve deelnemer in verschillende fora ten behoeve van Europese samenwerking op het gebied van elektriciteitsmarkten, zoals het Pentalateraal forum en het Noordzee samenwerkingsverband (NSEC).

Vraag 5

Wat is uw reactie op de stelling uit het artikel dat er een duidelijke visie nodig is op de mate waarin integratie (van de Europese elektriciteitsmarkt) haalbaar en wenselijk is, en hoe deze op de juiste manier kan worden geïmplementeerd en beheerd?

Antwoord 5

Het kabinet deelt deze stelling. Het Nederlandse kabinet heeft altijd positief gestaan tegenover verdere integratie van de Europese elektriciteitsmarkt en behoudt dit als uitgangspunt. Het kabinet deelt de conclusie in het artikel dat keuzes over de mate van verdere integratie een politieke discussie vereisen. Daarbij staat voorop het belang om deze toekomstige keuzes samen met andere landen af te stemmen, met name de landen in onze Noordwest-Europese regio waarmee Nederland zeer nauw is verbonden. Het kabinet hecht om die reden sterk aan voortzetting van de samenwerking binnen het Pentalateraal verband op het terrein van marktintegratie, leveringszekerheid en de ontwikkeling van flexibiliteit in het energiesysteem, en ook aan de uitwerking van afspraken die onder mijn voorzitterschap recent (december 2023) zijn vastgelegd in de politieke Penta-verklaring om gezamenlijk te streven naar een CO₂-vrije elektriciteitssector in 2035.

Een specifiek aandachtspunt welke ik bij deze politieke discussie ook zie, is de kostendeling tussen lidstaten van (grensoverschrijdende) infrastructuur om hernieuwbare elektriciteitsproductie te kunnen transporteren van locatie met relatief veel productie, bijvoorbeeld de Noordzee, naar locaties elders waar juist relatief veel afname gecentreerd is. Over hoe deze kosten gedeeld moeten worden tussen lidstaten loopt een Europese discussie waarbij ik nauw betrokken ben. Hiervoor is een betere *guidance* wenselijk en hiervoor zie ik een belangrijke taak voor de Europese Commissie weggelegd.

Vraag 6

In hoeverre heeft u hier reeds een visie op ontwikkeld? Indien u hier nog geen duidelijke visie op hebt, bent u dan bereid deze te ontwikkelen?

Antwoord 6

Het Nederlandse kabinet heeft een duidelijke visie op de integratie van de Europese elektriciteitsmarkt, zoals hierboven beschreven. Recentelijk is deze visie ook naar voren gekomen bijvoorbeeld in het BNC-fiche over de Verordening ter verbetering van het EU-elektriciteitsmarktontwerp of de non-paper dat het voorafgaand aan publicatie van deze Verordening publiceerde samen met zes andere EU-lidstaten.^{3, 4} Ook is hierover regelmatig met uw Kamer van gedachten gewisseld.

Vraag 7 en 8

In hoeverre zijn de implicaties en kosten van het niet nastreven van grotere integratie van de Europese elektriciteitsmarkt in beeld?

Bent u bereid om zowel de kosten en opbrengsten en de implicaties van het al dan niet nastreven van grotere integratie van de Europese elektriciteitsmarkt beter in beeld te brengen en de Kamer daarover op korte termijn te informeren?

Antwoord 7 en 8

In feite wordt gevraagd naar de «counterfactual» van de voordelen van de verdere Europese marktintegratie. Er zijn voorafgaand en tijdens het EU-integratieproces in de afgelopen 25 jaar veel studies gedaan naar de voordelen en potentiële welvaartswinst van verdere marktintegratie.

³ <https://open.overheid.nl/documenten/oep-fd68fe078677ab8b8657caadfb5e7f079ca785af/pdf>

⁴ Verordening ter verbetering van het EU-elektriciteitsmarktontwerp | Publicatie | Rijksoverheid.nl

Conclusie van deze studies was steevast dat de integratie van de EU-elektriciteitsmarkt jaarlijks vele miljarden aan welvaartswinst zou kunnen opleveren. ACER (het EU Agentschap van energie-toezichthouders) stelt bijvoorbeeld in haar rapport over de Europese groothandelsmarkt voor elektriciteit van april 2022 dat de voordelen van marktintegratie jaarlijks ongeveer € 34 miljard zijn. Ook in het artikel worden diverse recente Europese studies en onderzoeken aangehaald die dit positieve welvaartseffect aantonen. Gezien de grote hoeveelheid studies over de opbrengsten en positieve welvaartseffecten van verdere marktintegratie ziet het kabinet geen reden om de implicaties van verdere marktintegratie nader in beeld te brengen.